

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА
Вплив соціального середовища на прояв агресії у поведінці підлітків

Виконала студентка другого
(магістерського) рівня освіти
групи СРм-2
спеціальності 231 Соціальна робота
Дмитрик Анна Вікторівна
Керівник: Гордієнко Н. М.
Рецензент: Бохонкова Ю. О.
Нормоконтроль _____ Анастасія Штепенко

Запоріжжя
2024 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 122 с., 5 табл., 85 джерел.

Об'єкт дослідження – агресивна поведінка дітей підліткового віку

Предмет дослідження – соціально-психологічні особливості агресивного прояву поведінки підлітків та соціальні технології профілактики агресивної поведінки.

Мета дослідження – виявити вплив соціального середовища на агресивну поведінку дітей підліткового віку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан сучасних досліджень з проблеми агресивної поведінки підлітків;
2. Висвітлити особливості поведінки дітей підліткового віку;
3. Виявити специфіку прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку;
4. Провести емпіричне дослідження агресивної поведінки підлітків;
5. Скласти соціально-психологічний тренінг для підлітків з агресивною поведінкою.

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, до якого увійшли: аналіз, систематизація, узагальнення теоретичних та експериментальних даних з проблеми.

У першому розділі розкривається сутність поняття агресії, та теоретичні підходи до проблеми вивчення агресії у підлітків. У другому розділі висвітлюється проведення емпіричного дослідження, та психологічні прояви агресії у підлітковому віці. Третій розділ розкриває систему психосоціальної корекції агресивних проявів у дітей підліткового віку.

ВПЛИВ, СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, АГРЕСІЯ, ПОВЕДІНКА, ПІДЛІТКИ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціальні кризові процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, негативно впливають на психологію людей, породжують тривожність і напруженість, озлобленість, жорстокість і насильство. Важкий економічний стан країни привів наше суспільство до серйозних труднощів і внутрішніх конфліктів, до значного збільшення рівня поширеності і різноманіття форм аморальних вчинків, злочинності і інших видів поведінки, що відхиляється. Статистика свідчить про зростання поведінки, що відхиляється серед осіб різних соціальних і демографічних груп. Особливо важко в цей період виявилось підліткам. Тривожним симптомом є зростання числа неповнолітніх з девіантною поведінкою, що виявляється в асоціальних діях (алкоголізм, наркоманія, порушення громадського порядку, хуліганство, вандалізм і ін.). Посилилась демонстративна по відношенню до дорослих, поведінка. У крайніх формах стали виявлятися жорстокість і агресивність. Різко зросла злочинність серед молоді. З'являються все нові види поведінки, що відхиляється: підлітки беруть участь у воєнізованих формуваннях політичних організацій екстремістів, в рекеті, співробітничать з мафією, займаються проституцією і сутенерством. В порівнянні з недавнім минулим, зросло число тяжких злочинів, буденна свідомість фіксує збільшення конфліктів і фактів агресивної поведінки людей. Ми є свідками зміни всієї соціальної структури суспільства, інтенсивних процесів розшарування населення за майновою ознакою, по відношенню до різних форм власності. На ґрунті соціальних суперечностей виникають міжгрупові і міжособистісні конфлікти.

Зростання агресивних тенденцій у підлітковому середовищі відображає одну з найгостріших соціальних проблем нашого суспільства, де за останні роки різко зросла молодіжна злочинність, особливо злочинність підлітків. При цьому турбує факт збільшення числа злочинів проти особи, що тягнуть за

собою тяжкі тілесні ушкодження. Почастішали випадки групових бійок підлітків, що носять запеклий характер.

Професійний інтерес соціальних працівників до різних видів і рівнів змін особи неповнолітніх і їх характерологічних особливостей вельми високий і стійкий багато років.

Проблема деструктивної поведінки людини привертала увагу дослідників досить давно, але й до нині все ще залишається недостатньо вивченою. Актуальність теми дослідження визначається також і тим, що в останні роки збільшилася кількість злочинів які скоєні молоддю та підлітками, збільшилася кількість групових бійок, які носять жорстокий характер. Частими стали прояви демонстративно-зухвалої поведінки, цинізму, негативізму по відношенню до дорослих. Саме тому, у психолого-педагогічній науці особливу актуальність набули експериментальні дослідження, спрямовані на пошук засобів попередження та зменшення проявів агресії у дітей та підлітків. Укоріненість агресивної моделі поведінки в середовищі підлітків, виступає показником деформованого способу життя і відображає одну з найгостріших психологічних і соціальних проблем нашого суспільства.

Проблема агресії та агресивної поведінки займає істотне місце у психологічній науці (А. Бандура, К. Лоренц, З. Фрейд та ін.)

В останнє десятиріччя вчені приділяють увагу вивченню агресивної поведінки осіб різного віку: О. Бовть, В. Шебанова – молодшого шкільного; Л. Семенюк – підліткового, О. Хренніков – юнацького.

Вибір підліткового віку в дослідженні обумовлений тим, що саме в цей період посилюється ймовірність появи агресивних форм поведінки.

Отже, соціальна значущість проблеми та недостатнє її вивчення особливостей прояву та можливостей корекції у підлітковому віці зумовили вибір теми дипломного дослідження: «Вплив соціального середовища на прояв агресії у поведінці підлітків».

Об'єкт дослідження – агресивна поведінка дітей підліткового віку

Предмет дослідження – соціально- психологічні особливості агресивного прояву поведінки підлітків та соціальні технології профілактики агресивної поведінки.

Мета дослідження – виявити вплив соціального середовища на агресивну поведінку дітей підліткового віку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан сучасних досліджень з проблеми агресивної поведінки підлітків;
2. Висвітлити особливості поведінки дітей підліткового віку;
3. Виявити специфіку прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку;
4. Провести емпіричне дослідження агресивної поведінки підлітків;
5. Скласти соціально-психологічний тренінг для підлітків з агресивною поведінкою.

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв’язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, до якого увійшли: аналіз, систематизація, узагальнення теоретичних та експериментальних даних з проблеми.

Структура роботи: Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, додатків та списку використаної літератури. Магістерська робота написана у обсязі ____ сторінок, та містить додатки.

У першому розділі розкривається сутність поняття агресії, та теоретичні підходи до проблеми вивчення агресії у підлітків.

У другому розділі висвітлюється проведення емпіричного дослідження, та психологічні прояви агресії у підлітковому віці.

Третій розділ розкриває систему психосоціальної корекції агресивних проявів у дітей підліткового віку.

ВИСНОВКИ

Аналіз та узагальнення психологічних підходів до проблеми вивчення феномену агресії показали, що науковцями по-різному трактується як саме поняття „агресія” так і види агресії. Агресивність розглядається як психічна властивість особистості, що виражається у переважному використанні та прагненні до агресивних форм поведінки. В даній роботі запропонована програма дослідження агресивної поведінки підлітків, виявлення впливу соціального середовища на агресивну поведінку підлітків, а також здійснена апробація соціально-психологічного тренінгу для роботи з агресивними підлітками.

Підлітковий вік є періодом активізації агресивних проявів, що пов’язане з проблемами особистісного самовизначення, почуттям дорослості, пошуком власного «Я».

Вивчення особливостей агресії у підлітковому віці дозволило виділити три рівні її прояву: високий, середній та низький при домінуванні високого.

Соціальні ознаки високого рівня прояву агресії пов’язані з негативними установками в характері між особовою взаємодією з близькими оточуючими – батьками, вчителями, однолітками. Стимулами що провокують агресію підлітка, є: порушення його базової потреби у визнанні, повазі, любові; заборона бажаного, перешкоди на шляху досягнення мети, образи, обман.

Найбільшим змінам в результаті психологічної корекції проявів агресії, піддаються поведінкові форми прояву агресії, фізична, побічна, вербальна.

Зменшення різних форм прояву агресії у сучасних підлітків є можливим тільки при комплексному використанні засобів, спрямованих на розвиток соціально, емоційно, духовно зрілої особистості.

Таким чином, агресивність підлітків значною мірою залежить і від ціннісних орієнтацій на майбутнє й тих засобів, які вони обирають, для досягнення своїх цілей. Поведінка людини певною мірою визначається тією системою стосунків, що

складаються у неї з оточенням.

Вивчення основних концепцій що розкривають феноменологію й детермінацію агресивної поведінки, а також особливості підліткового віку, визначили шляхи аналізу такої поведінки, здійснюваної підлітками, у рамках структурних складових і функціональних показників агресії. Узагальнення результатів проведених досліджень дало змогу висунути гіпотезу про систему порушених стосунків із найближчим оточуванням, як істотний чинник агресивної поведінки підлітка.

Емпіричне дослідження міжособистісних стосунків агресивних підлітків з однолітками дозволило дійти висновку про те, що агресія у підлітків великою мірою визначається системою порушених стосунків, які знаходять місце у несприятливому статусі підлітка в середовищі однолітків, незадоволеності стосунками відсутності взаємності.

Аналіз психологічних підходів до проблеми прояву агресії в підлітковому віці є важливим для процесу виховання підростаючої особистості оскільки дана поведінка має тенденцію до закріплення її у майбутньому, що веде до ускладнення соціальної адаптації особистості.

Підлітковий вік, є періодом загострення агресивних проявів, що пов'язано зі складностями періоду дорослішання. Збільшенням фізичної сили та соціальної активності при загальній неадекватності, неврівноваженості.

Все це передбачає необхідність впровадження спеціальних програм по профілактиці та корекції агресивної поведінки у підлітковому віці, проведення соціально-психологічних тренінгів, індивідуальних консультацій, семінарів, диспутів, бесід. Необхідно працювати не тільки з підлітками, але й з батьками та вчителями.